

О. Граб,
провідний концертмейстер кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

РОЗВИТОК СПІВОЧИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Музично-педагогічна діяльність в дошкільному дитячому закладі визначається педагогічною ідеєю навчити дитину співати, чітко, виразно, з любов'ю і настроєм, а найголовніше красиво, з великою самовіддачею. Дошкільний вік - найбільш сприятливий період для формування і розвитку співочого голосу. Планомірне вокальне виховання чинить сприятливий вплив на фізичне здоров'я дітей. Спів не тільки доставляє задоволення дитини, але також вправляє і розвиває його дихальну систему, яка впливає на стан серцево-судинної, отже, мимоволі займаючись дихальною гімнастикою, дитина зміцнює своє здоров'я. Заняття співом є важливою складовою гармонійного розвитку дошкільника. Дослідження в галузі музичного виховання доводять, що у співі успішно формується весь комплекс музичних здібностей: емоційна чуйність на музику, ладове почуття, музично-слухові уявлення, почуття ритму. Спів активізує розумові здібності, розвиває естетичні і моральні уявлення дітей.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз наукових педагогічних праць дозволив констатувати, що проблема музично-естетичного виховання дітей залишалася актуальною протягом останніх десятиліть минулого століття. Проблеми реформування мистецької освіти та музично-естетичного виховання в Україні, еволюція форм і методів навчання музики знайшли своє відображення в роботах Т. Гризоголазової, В. Дряпіки, Л. Коваль, О. Михайличенка, В. Орлова, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, Т. Танько, Л. Хлебнікової, В. Черкасова, Г. Шевченко. Теоретиками поліхудожнього виховання (Л. Масол, О. Щолокова) постійно піднімалися питання формування естетичних смаків, потреб та інтересів дітей в умовах сучасного соціокультурного простору.

Отже, **метою статті** є –дослідження формування співочих навичок у дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності, як одного з найбільш складних і важливих розділів музичного виховання

Виклад основного матеріалу. Навчаючи малюків вокалу, необхідно враховувати, що голосовий апарат дитини крихкий, ніжний, безперервно

зростає відповідно з розвитком всього організму дитини. Тому необхідно не тільки володіти методикою навчання співу, але і берегти голос дитини, підбирати такі прийоми вокальної техніки, які найбільш ефективно сприяють розвитку дитячого голосу. Системна робота дозволяє врахувати фізіологічні та вокальні особливості дитини, тому пріоритетним у роботі є індивідуальний та диференційований підхід до здібностей кожної дитини [6, с.78].

На нашу думку, можна виділити основні завдання навчання дітей співу: виховання у дітей любові та інтересу до співочої діяльності; розвиток емоційної чутливості у дітей; формування співочих навичок; розвиток виконавської майстерності; розширення музичного кругозору та уявлення про навколишній світ; засвоєння навичок співу; розвиток дитячої творчості.

Щоб розпочати навчання співу необхідно визначити діапазон звучання, тип та особливості голосу дитини, і систематично зміцнювати його, створюючи сприятливу «звукову атмосферу», яка сприяє розвитку голосу і слуху. Координація голосу і слуху - найважливіша умова розвитку співочих здібностей.

Ми виділили основні принципи навчання співу дітей дошкільного віку: цілеспрямованість, систематичність, плановість – полягає в чіткому плануванні занять з дітьми, їх систематичність і цілеспрямованість. Для музичного розвитку дітей важливо, щоб пісня звучала в різних видах діяльності дошкільників, а не тільки на музичних заняттях. Пісня може звучати під час ранкової гімнастики, під час прогулянки в теплу пору року, під час трудових процесів; принцип диференційованого підходу до роботи з дітьми та обліку їх індивідуальних особливостей; принцип доброзичливості та відкритості.

Важливим етапом є підбір пісенного репертуару – найголовніше і складне завдання - знайти пісню, яка була б співзвучна настрою дітей, відображала їх інтереси та уявлення про навколишній світ, духовно розвивала їх, була доступна для виконання. Для кожної вікової групи підібраний цікавий і доступний матеріал, з допомогою якого можна вирішити різні проблеми розвитку вокальних навичок. Адже, пісні викликають у дітей сплеск позитивних емоцій, радісний настрій, виховують оптимістичний характер.

При навчанні дітей співу треба стежити за тим, як діти сидять, стоять, тримають голову, корпус, як відкривають ротову порожнину під час співу. Таким чином, співацька установка або правила співу передбачає: сидіти рівно; не сутулитися; корпус і шийку не напружувати, голову тримати прямо, не нахилити її і не опускаючи, без напруги; дихання брати; співати природним голосом, уникаючи різкого, форсованого звучання. На етапі формування вокально-хорових навичок в роботу включаються одночасно майже всі

елементи вокально-хорової техніки. Їх послідовність і поступовість: дихання; звукоутворення; дикція; чистота інтонування; ансамбль.

Спочатку відпрацьовується робота над виробленням наспівності звучання на основі елементарного володіння співоchim диханням, яке впливає на чистоту і красу звуку, виразність виконання. Це складний і тривалий процес, тому на початковому етапі навчання він зводиться до оволодіння плавним і рівномірним вдихом і видихом, не перериваючи музичну фразу. Такий видих багато в чому залежить від правильно взятого дихання. Дуже важливо навчити дитину правильно і в потрібному місці брати дихання. Необхідно, навчити дітей спокійного вдиху, не переобтяженому повітрям, без участі плечей допомагають вправи з дихальної гімнастики О. Стрельникової («Долоньки», «Погоничі», «Насос», «Кішечка» та інші). Надалі завдання ускладнюється – діти опановують навички швидкого спокійного вдиху в рухомих піснях і між фразами.

Робота над співоchim диханням пов'язана із звукоутворенням. Тут необхідна система - співацькі вправи і поступові нагадування. Пропонувати після вступу до пісні «понюхати квітку» і відразу почати співати. Щоб діти не розривали слово, показувати правильне і неправильне виконання. Звукоутворення при правильній постановці голосу має бути природним, дзвінким і легким, діти повинні співати без крику та напруження. Для правильного звукоутворення велике значення має чітка робота голосового апарату. З звукоутворенням тісно пов'язана така якість звуку, як пісенність [2, с.134].

Щоб навчити дітей співати протяжно, треба, починаючи з молодшої групи, вчити їх протягувати окремі звуки, кінці музичних фраз. Протяжність у співі залежить від правильно взятого дихання і від переважання голосних, що характерно для народних пісень. Розвитку протяжності допомагає спів пісень, написаних у помірному або повільному темпі, а також розучування пісень спочатку в уповільненому темпі. Для хорошого звукоутворення велике значення має правильна вимова голосних і приголосних [2, с.98].

Дітям необхідно пояснити, що треба співати пісню так, щоб слухачі могли зрозуміти, про що в ній співається, показати, як вимовляються окремі фрази та слова. Умовою гарної дикції та виразного співу є розуміння дітьми змісту слів, музичного образу пісні. Фразування в пісні визначається в його словесному і мелодійному вираженні. Тому спочатку визначається зміст пісні, розшифровуються незрозумілі слова, знаходиться кульмінація. Для вироблення навичку виразної дикції рекомендується використовувати: вправи артикуляційної гімнастики, скоромовки, мовні вправи, ритмодекламації.

Роботу над інтонуванням починають з поняття висоти звуку. Чистота інтонації в співі вимагає постійної роботи над вдосконаленням слуху. Одна з причин неправильної інтонації - невміння користуватися середнім та верхнім регістром. У цьому випадку використовується транспонування мелодії в зручну дитині тональність. Спочатку пропонують дітям виконати вправи на звуконаслідування, потім співати примовки. Бажано, щоб мелодія йшла зверху вниз: це відразу дає налаштування голосового апарату на високе звучання.

Помітний результат у формуванні навичок ансамблю у дітей дає прийом співу «ланцюжком». Малюки освоюють його, «граючись з пісенькою». Для такої гри підходять пісеньки з повторюваними музичними фразами. У середній групі використовуються різноманітні варіанти перекличок: спів «по ланцюжку», дуєтом, тріо (разом з вихователем), почерговий спів (вихователь, діти, музичний керівник).

Діти не тільки захоплено імпровізують, але і пробують малювати пісні графічно. Наприклад, пісню плавного, співучого характеру, малюють хвилястою безперервною лінією; високе і низьке звучання пісні відзначають висхідними або спадними лініями; пісеньки, побудовані на чергуванні довгих і коротких звуків, малюють довгими і короткими лініями [4, с.98]. Всі вокальні навички (звукоутворення, дикція, дихання, чистота інтонації, чистий, злитий спів) тісно пов'язані між собою. Робота над ними ведеться одночасно, а навички розвиваються поступово.

Висновки. Підсумовуючи наші дослідження, можна стверджувати, що вихователі мають надати дієву допомогу в навчанні дітей співу, вміло організовувати предметно-розвиваюче середовище для розвитку музичних здібностей дітей. Проведення з дітьми музично-дидактичних та хороводних ігор зі співом, включення пісні в повсякденне життя дошкільників, при наявності в кожній групі вокального, дидактичного матеріалу, дає можливість вихованцям займатися самостійною вокальною діяльністю, організовувати сюжетно-рольові ігри для дітей з вокальною тематикою, а саме концерти, свята, вокальні конкурси, також співати спонтанно у вільній грі.

Література

1. Організаційно-педагогічні аспекти діяльності нових типів дошкільних закладів : метод. рек. - Київ, 1997. – 92 с.
2. Орлова Г. М., Бекина С. І. «Вчіть дітей співати: Пісні та вправи для розвитку голосу у дітей 5-7 років» // сост. Г.М. Орлова, С.І. Бекина-М :- «Просвещение», 1987.- 236 с.
3. Падалка Г. М. Учитель, музика, діти / Г.М. Падалка. - К. : Муз. Україна, 1982. – 144 с.
4. Печерська Е. Н., Полтавцева Т. Т. Музичні ігри – осередок виховання дружніх стосунків у колективі // Є.Печерська,Т.Полтавцева.-Початкова школа. – 2001. - № 1. – С. 24-27.
5. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 р. № 2668 - III // Загальна середня освіта : збірник нормативно-правових документів. - Київ: Нічлава, 2003. - С. 98-124.

6. Романюк І. А. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів // Упор. І. А. Романюк. Тернопіль: Мандрівець. 2007.- 104 с.
7. Романюк І. А. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі: Навчально-методичний посібник // І. А. Романюк. Тернопіль: Мандрівець.- 2014,- 280 с.

А. Гульчак,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Л.Старовойт

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Формування пізнавальної активності як стійкої риси особистості є однією метою навчання, а також необхідною умовою оволодіння новими знаннями в умовах сучасної освіти, що характеризується постійним зростанням обсягу знань, умінь і навичок, різноманіттям і доступністю джерел інформації. У педагогічній літературі можна зустріти різні визначення пізнавальної активності: готовність і прагнення своїми силами просуватися в оволодінні знаннями; здатність особистості своїми силами оволодіти знаннями і способами отримання цих знань; здатність учня організувати власну пізнавальну діяльність; здатність особистості самостійно переносити вже відомі знання і вміння в нову ситуацію; потреба особистості самостійно мислити і здатність орієнтуватися в новій пізнавальній ситуації; характеристика пізнавальної діяльності учня, яка об'єднує сукупність засобів - знань, умінь, навичок, якими володіє суб'єкт, і ставлення особистості до процесу навчальної діяльності.

У всіх цих визначеннях можна виділити спільне: пізнавальна активність визначається як характеристика діяльності, заснована на пізнавальній діяльності учня без безпосередньої участі вчителя; пізнавальна активність виступає як риса особистості, що характеризується двома компонентами: мотиваційним (тобто прагненням, потребою до пізнання) і процесуальним (готовністю - наявністю опорних знань і володінням способами пізнавальної діяльності).

Мета статті - розкрити психолого-педагогічні основи формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності.